

Akikkel találkoztam

Ura Relle Pál

Feld Zsigmond

1874-ben egy fiatal bécsi színész jött Budapésre, egy árva szó nem tudt magyarul és a fejébe vette, hogy ő pedig magyarországi ez a város. Elhatározása nem járt minden eredmény nélkül. Ha az egész várost nem is tudta a magyar beszédre szoktatni, de hogy a Stadwäldchenből Városligeti lett és ma a körhintástól a peremes mindenki magyarul beszél a »Wurstli«-ban és környékén, abban Feld Zsigmond bokros érdemei elvitathatatlanok. Ő maga — a saját bevallása szerint — 1884-ben, 35 éves korában tanult meg magyarul, én viszont elárulom itt, hogy a haláláig sem tanult meg, ho ott volt rá ideje bőven, hiszen már a 91-ik évét taposata, amikor a mennyei ügyelő az »utolsó jelenésre« küldte.

Feld Zsigmond magyarságát az lehát nem sok köze volt a magyar nyelvnek, Annál több a szívének. Színháza, a Városligeti Színkör, vagyis a mindenkori Feld Színház nagyon jól boldogult — anyagiilag is — a német szóval. A ríktó című bécsi bohózatok, min a »Pumpersreiser«, »Putzgradel«, »Schneider Fips« a többi »weanersch remekmű, főleg azonban a bécsi színész nagyságok: Sannthal, Lawinsky, Girard, Blasel, Frieler, Kronau (a későbbi Lobkovitz hercegnő) és Adèle Sandrock állandó vendégjátéka biztosította a ligeti színház fenntartását, sőt az egyre népszerűsödő Feld-család gondtalan életét is. 1899-ben a hatvanéves Feld Zsigmond mégis elhatározta, hogy megmagyarozza a színházát és ő maga is felépít magyarságát. Barátaival együtt a gyelnézetek vállalkozásának veszedelmére, Feld papa vállalta

minden köve kezmenyét a megjósolt »hét sovány eszlendőnek«, mely — egy-egy szerencsés kihagyással — még jó 31. esztenéig aróti.

Érthető, ha ebben a korszakban Feld Zsigmond mindent követ megmozgatott a meg-megrokkoló nyári színház fenntartásának érdekében. Hónapokig talpalt és előszobázott a kultuszminisztériumban, hogy állami támogatást kapjon, amit ma úgy hívnak magyarul szubvenció: Egyik este a »Falú rosszá«-t játszották a ligeti Arénában (a darabot »Der Dorf Lump« címmel még 1876-ban Feld Zsigmond fordította le német nyelvre), persze most magyarul, nagy költségekkel. *Blahdnéval, Vidor Pállal és Tamási Józseffel* a főszerepekben. A színpadon meszfehéren villogott a tornácos parasztház, felette kocsit ráncosan kékellett a magyar ég, amikor Feld igazgatónk lihegve jelentették, hogy tüstént siessen a bal 3-as páholyba: megjött az állami támogatás, mégpedig személyesen. Feld Zsigmond azonban nem mertett. Amikor a saját szemével is meggyőződött, hogy aki az említett páholyban helyet foglalt, valóban a két lábon járó szubvenció, vagyis a kultuszminisztérium államtitkára, berohant a színpadra és izgatottan kiáltott fel a színórpadra:

Eresszettek le a csillár!
 — Az égből a csillár! — hüldeztet egy hang a magasból.
 — Fekd pe szájad, — dörögte Feld igazgató — eresszettek le a csillár! Hadd lája kultuszminiszter nekünk van milyen drága invenár.

És Feld Zsigmond megkapta az állami támogatás, mondjuk pontosabban: az állami győrseséglét.
 — Az állam kötelessége, — mondta kezves mosoly kíséretében a kultuszállam titkár — hogy megfizesse a hosszú kétért, amelyen a színház csillárát az égből a Földre eressztek.
 Senki se higgye azért, hogy Feld

papa a művész, kérésekben mindig érzelmei és anyagiak volt. Amikor Duse fellépését bizosította színházának, Evva Lajos igazgató tízezer forintot ajánlott fel a gondokkal küzdő Feld papának, ha a nagy olasz ragika vendégjátékát átengedi a Népszínháznak. Feld Zsigmond azonban egy gögőse kezlegyinéssel utasította vissza a felajánlót: ha almas összeget, holott nem egyszer fizetett rá a nagy hírességek vendégszereplésére.

Ez örtént Ernesto Rossi, a legnagyobb olasz drámai színész esetében is, Rossi, amikor először jelent meg a ligeti színházban, el-fintorította az orrát.

— Direttore, — mond a kényeskedve Feld tata későbbi elbeszélése szerint — il teatro e molto piccolo.

A színpadra színén azt mondta: piccolo és piccolot mondott az öltörőre is.

Első este, »Leár király«-nál, a színház látogatói az ürességtől, Feld Zsigmond fanyar ábrázata tal nyitott be a művész öltözőjébe és egy mondatot al fizetett:

— Maestro, — mond a — cassa auch piccolo!

Feld Zsigmond büszke volt mindenre, amit a színházával kapcsolatba hozhatott. És mi szép törvényt ezen a világon, aminek valahogyan ne lett volna köze a ligeti Comédie Française-hoz?

Amikor *Sonnenthal* a szegedi árvízkárosultak javára Pesten rendezett jó ékonycéjú hangverse nyen elszavalta a »Szóza«-ot, még pedig magyarul, az öreg nemesek arra volt büszke, hogy ő ösztökölte a Burgszínház nagy művészt a vers elmondására: évekig jicsékelt, hogy *Sonnenthal* tehetsége ulajdonképpen a városligeti színházban bontakozott ki igazán. Egyébként sok-sok évvel később magától Feld papától udan meg, mi volt a titka annak, hogy ez az izig-évig bécsi művész oly lézta magyarsággal és hibátlan hangsúlyozással tudta el-

szavalni *Vörösmarty* költeményét. *Sonnenthal* ugyanis Pesten született a királyi csi Orczy-házban, ugyanott, ahol a néme színpad másik halhatatlanja, *Barnay Lajos* — az udvaron épült kis színházban többször is fellépett.

Másik nagy büszkesége *Schratt* Katalin volt, ugyancsak a Burgszínház művésznője, aki legjelembősebb szerepét mégsem a császár színházában, hanem, a császár, I. Ferenc József életében játszotta. A művésznő vendégjátékát feltűnő érdeklődéssel kísérte egy fiatal huszártiszt, aki valamelyik előadásra arra kérte Feld igazgatót, mutassa be őt az éragadó bécsi színésznőnek. Kérését Feld Zsigmond kereken visszautasította. Később azonban *Schratt* Katalin kérte meg a »lieber Direktort«, hogy mutassa be neki azt a csinos huszárkapitányt, aki az első sorban ül és állandóan rajta tartja a szemét, Feld direktor — mi egyebet tehetett? — felvezette a huszárkapitányt a művésznő öltözőjébe és néhány hónap múlva *Schratt* Katalin férjhez ment *Kiss Miklós* kapitányhoz.

— Na látz, — mondta önmagától éragadatva Feld papa — esz ésinálja nekem utána hoch geehrte Nemzeti Színház.

Ehhez tudni kell, hogy Feld Zsigmond valóban nagyra becsülte a Nemzeti Színházat. Annál csak a saját színházat tartotta különbnek, jobbnak. Azokban az időszakokban, amikor valamilyen okból a Feld-színház kapui zárva maradtak, az öreg mindig taált valahol egy padot a környéken, ahol elüldögélve, büszke emlékezéssel vagy fájó szívvel gyönyörködött hányatott sorsú, imádott színházalkotásában. Nem tudom, a mennyországban milyen hely jut az igazgatóknak: Feld papa bizonyára tudott szabadjegyet szerezni magának valamelyik égi padra vagy túlvilági *Buchwald* székre, ahonnan örökös szeretettel tekint le az »enyém műintézet«-re.